

УДК 81'374

Підгорна А. Б.¹, Дзєцина К. О.²

¹ канд. філол. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. ГФ-313 НУ «Запорізька політехніка»

ДОВІДКОВО-ЕНЦИКЛОПЕДИЧНІ ТЕКСТИ ТА ЇХ ОСНОВНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ

Довідково-енциклопедичні тексти є унікальним жанром наукового стилю, що поєднує систематичну передачу знань із лаконічністю викладу. Вони відіграють важливу роль у забезпеченні швидкого доступу до інформації та слугують надійним джерелом для різних категорій користувачів: від фахівців до широкої аудиторії.

Довідково-енциклопедичні тексти – це сукупність різних типів видань, які надають інформацію про терміни, події, особистості тощо. До основних видів належать енциклопедії, словники та довідники. Вони можуть бути як друкованими, так і електронними. У своїх працях довідково-енциклопедичні тексти розглядали такі науковці, як М. Железняк, О. Іщенко, Р. Пилипчук, Н. Фешенко та інші. Функціональне призначення довідково-енциклопедичних текстів полягає у наданні систематизованої, достовірної та компактної інформації з різних галузей знань. Головна мета – задовольнити інформаційні потреби користувачів, забезпечуючи швидкий доступ до фактичних даних, пояснень термінів, концепцій чи явищ.

Стиль довідково-енциклопедичних текстів є науковим і нейтральним. Однак важливою особливістю є лаконічність і чіткість викладу, щоб забезпечити

максимально зрозуміле донесення інформації. Для цього використовуються розташування за абетковим або тематичним принципом, скорочення. Також деякі окремі тексти мають власні особливості. Наприклад, вступ, структуру словника, умовні скорочення та алфавіт [3, с.3–10]. Для енциклопедій характерне використання списку уживаних скорочень, список статей, список карт [2, с. 262; 399–402]. Також можуть бути присутні передмова, зміст, список авторів, показчик та перелік використаної літератури. [1, с. 6–9; 458–467].

Мовними особливостями у довідково-енциклопедичних текстах є 1) наукова термінологія, яка забезпечує однозначне розуміння термінів у межах певної галузі, наприклад, «марксизм», «історичний матеріалізм», «епістемологічна прірва», «глибоко антиемпірична», «метафізика»; 2) загальнонаукові стійкі вислови, які характерні науково-технічним текстам, наприклад, «у ході якого», «як стверджував Альтюссер», «гегельянські мотиви»; 3) лексика високого стилю, що підкреслює офіційність і академічність викладу, наприклад, «зрілий історичний матеріалізм», «докорінна якісна різниця»; 4) інтернаціоналізми, які полегшують взаєморозуміння між науковцями різних країн, наприклад, «філософія», «гуманізм»; 5) власні назви, що уможливають більшу точність повідомлень – «Маркс», «Альтюссер Луї»; 6) скорочення для економії простору, наприклад, «NG – Norman Geras (Норман Джерас, Манчестерський університет)», «див. Марксизм» – дивись [1, с. 17].

Що стосується граматичних особливостей, то можна виділити такі: 1) відсутність питальних чи окличних речень; 2) використання безособових речень, які підтримують нейтральний і офіційний тон, та підкреслюють, що інформація базується на фактах; 3) прямий порядок слів, що утримує увагу читача на змісті, а не на формі викладу; 4) прикладка для уточнення інформації. Ускладнення та водночас компресія синтаксичних структур відбувається за рахунок використання дієприкметникових та дієприслівникових зворотів.

Отже, аналіз довідково-енциклопедичних текстів показує, що цей різновид наукового стилю поєднує систематичність із лаконічністю та чіткістю викладу. Завдяки своїм структурним, мовним і граматичним особливостям вони забезпечують нейтральність, академічність та зрозумілість. Різноманітні структурні компоненти (вступ, показники тощо) і принципи систематизації (алфавітний порядок, скорочення) сприяють зручності використання таких текстів як для фахівців, так і для пересічних користувачів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Енциклопедія політичної думки [Текст] / ред. Н. Лисюк. – Київ : Дух і Літера, 2000. – 474 с.
2. Енциклопедія українознавства [Текст] / голов. ред. В. Кубійович. – 2-ге вид. – Т. 11. – Париж, Нью Йорк : Молоде Життя. – 513 с.
3. Загнітко А. Сучасний лінгвістичний словник [Текст] / Анатолій Загнітко. – Вінниця : ТВОРИ, 2020. – 919 с.